

„Máry“

Z pozoruhodných obyvatel bývalých Lidic zaslouží vzpomínku i paní Marie Kovařovská, nazývaná v obci „Máry“ nebo „pošťáčka“. Narodila se v r. 1888 a práci lidické listonošky vykonávala patrně od vzniku Československa a této funkce.

Byla vyšší, statné postavy, od narození měla jen jedno oko, druhé bylo trvale zakryto kůží očního víčka. V jediném oku však byla soustředěna všechna její dobrota, laskavost, nesmírná svědomitost a zodpovědnost. Pokud si ji žijící pamětnice připomínají, oblékána chodila v delších sukních, na hlavě šátek, v chladných dnech a zimních měsících nosila kratší, tříčtvrteční kabát a hlavu zavínutou v teplou šálu. Poštovní uniformu neměla, znakem její funkce byla velká kožená brašna s řemenem přes rameno.

Tou vybavena vycházela každé ráno, mimo neděli, na tří kilometrovou cestu na Buštěhrad. Od zámku musela zdolat prudký kopec dolů na poštu, kde převzala dopisy, noviny a balíky pro Lidice. Pak kopec vzhůru a silnicí kolem buštěhradského hřbitova a sv. Salvátora do Lidic, kde doručovala nejen poštu, ale i vzájemné vzkazy a různé věci od obyvatel. Domy neměly přímé vchody z ulice, ani schránky na dopisy na dveřích. „Máry“ musela vrátky vejít do dvora a přes něj k domovním dveřím, obvykle také do síně, popř. kuchyně domu. Vesměs si popovídala s příjemcem pošty, sdělila, co je ve vsi a na Buštěhradě nového, takže byla i místním zpravodajem.

Pozornost zaslouží i její soukromý život. Nebyla provdána, svůj život zasvětila péči o neteř Zdeničku, dceru své sestry, která záhy po porodu zemřela na tuberkulózu. Zdenička byla jejím sluníčkem, vzorné, hezké dítě. Dobře se učila, proto jí teta i při svých skromných prostředcích umožnila studium na kladenské reálce. Dočkati se dalších radostí jí však osud nedopřál. Když byla Zdenička v sekundě, zřejmě následkem dědičného zatížení, zemřela na tuberkulózu. Její pohřeb, velmi smutný, byl pro Lidice mimořádnou událostí. Jak bylo při posledním rozloučení s mladými dívkami a chlapci zvykem, za rakví šli svobodní mládenci a družičky v bílém a velké množství, celý průvod, studentů z kladenské reálky.

Smutné byly další dny Marie Kovařovské. Přišel 10. červen 1942 a do obce vtrhli nacisté. Když při odvádění občanů z jejich domovů nařizovali, aby si vzali všechny peníze a cenné věci, „Máry“ nemohla doma nechat koženou erární brašnu. Za tu měla odpovědnost. Přinesla ji až do koncentračního tábora, ale ani tady ji za žádnou cenu nechtěla s ostatním svým osobním vlastnictvím odevzdat, až musela zasáhnout SS-dožorkyně svou pádnou rukou. V Ravensbrücku Marie Kovařovská, spolu se svou sestrou Annou Himlovou a její dcerou Ladislavou, prožívala osud lidických žen a ostatních vězeňkyň. Jako většina starších žen zůstávala na bloku a pletla dlouhé punčochy z kopřivové tmavošedé „vlny“ na zimu pro vězeňkyně. I pro ně byl nařízen počet odevzdaných kusů, který zvládaly jen velmi zručné pletařky. Nesnadné to bylo pro naši „Máry“ s jedním okem, ale mezi ženami byla vzájemná výpomoc.

Jednou na apelu se Marii Kovařovské přihodila nemilá událost. Vězeňkyně z bloku se řadily do zástupu po deseti, přičemž docházelo ke vzájemnému strkání. Do „Máry“ někdo prudce vrazil, ona v domnění, že to byla některá z vězeňkyň – na to reagovala. Bohužel, pachatelem byla SS-dožorkyně. Následoval trest: 12 hodin stát u bunkru bez jídla, snad i zmírněn přímluvou polské „štubové“.

4. února 1944 byl z Ravensbrücku vypraven transport starých a nemocných žen, mezi nimi i Marie Kovařovská, její sestra a dalších 27 lidických žen. Nedostatečně oblečeny, za silného mrazu odjížděly v dobytčích vagónech, z kanceláře se proslechlo, že do Lublinu ve východním Polsku. Lublin byl tehdy vzdálen 80 km od ruské fronty, takže jejich osud byl jasný – přebytečné krky v táboře, odsouzení k smrti. Podle postupu fronty byly tyto nešťastné ženy z Lublinu přemísťovány do jiných táborů směrem na západ, také do Osvětimi.

Před příchodem Rudé armády (tak jak postupovala fronta) nacisté vrátili z Osvětimi z těchto 29 lidických žen 5 zpět do Ravensbrücku, mezi nimi i Marii Kovařovskou (její sestra zahynula v Osvětimi). Nebylo jí však dopřáno dočkat se konce války. Její život a dvou navrátivších se lidických žen z lublinského trans-portu, podobně jako několika tisíců dalších vězeňkyň, skončil v březnu 1945 v ravenbrücké plynové komoře.

Připravila: Miloslava Kalibová